

Puhe Talvisodan päättymisen muistoillassa
ke 13.3.2019 klo 18 srk-salissa Järvenpäässä

Hyvät ystävät!

Tänä iltana lähetämme seppelpartion Tuusulan hautausmaalla olevalle tutulle sankarihaudalle, missä niin monta kertaa kaatuneitten muistopäivinä ja itsenäisyyspäivinä olemme laskeneet seppeleet. Se on meille tuttu näky, mutta se ei ole ollut aina sellainen.

Kun talvisota syttyi ja miehiä kaatui, niin tuusulalainen talvisodan ensimmäinen sankarivainaja (+ 7.12.1939) oli haudattu jo joulukuussa 1939 Messukylän hautausmaahan. Tuli tarve nopeasti päättää, minne Tuusulan kirkon ympärillä olevalle hautausmaalle tulevat sankarivainajien haudat? Vapaana oli niemen kärjessä kirkon ja järven välissä oleva kaunis paikka.

Tänne haudattiin talvisodan aikana 30 arkkua + 13 kentälle jääneinä. Jatkosodan aikana sankarivainajia tuli yhä enemmän ja enemmän. Alue oli liian pieni. Sitä täytyi laajentaa ja kirkkoon päin ei ollut tilaa.

Vuonna 1943 oli isäntiä yhteensä 20 hevosen ja kärryjen kanssa ajamassa lisämaata tänne rantaan päin, jotta tilaa saatiin uusille sankarivainajille. Mietin millainen työ se on ollut tuon ajan hevosten kärryillä, miten valtava määrä kuormia sinne täytyi ajaa lisämaata jotta sodasta tuotavat uudet sankarivainajat saavat viimeisen leposijan. Se ei ole ollut helppoa, sillä ei tiedetty, paljonko heitä tulee, paljonko tarvitaan niitä kuormia lisää – sota eteni. Ajattelin, että se on ollut raskas tehtävä, yhtä raskasta kuin on sankarivainajan hautaaminenkin – ja oli epätietoisuus ja pelko, että miten paljon heitä tuleekaan vielä...

Jatkosodan aikana haudattiin 107 arkkua ja 20 kentälle jääneitä, yhteensä molempien sotien aikana 170.

Joukossa oli yksi nainen, Lotta Hilda Lovisa Paju (26.12.1913 – 23.12.1943). Hän työskenteli voimiaan säästelemättä Syvärin kaupungissa muonitustöissä, jotta rintamalla olevat miehet saivat ruokaa ja jaksoivat taistella ylivoimaista vihollista vastaan. Hilda Paju uupui sydänhalvaukseen tämän työnsä äärellä ja hänen leposijansa on myös siinä sankarihaudassa.

Monet sotaan lähtevät miehet tiesivät etukäteen, että he eivät sieltä enää palaa, vaan kaatuvat isänmaan edestä. Vaimoni isä oli yksi heistä. Hänen sisarensa on kertonut, miten sieltä Yläneeltä oli kolme miestä Turussa liikekannallepanon johdosta ja odottamassa kuljetusta rintamalle. Kolme heistä olivat keränneet rahaa maksaakseen autonkuljettajalle, joka veisi heidät vielä käymään kotona. Vaimoni isä aavisti kuolevansa ja siksi halusi ehdottomasti vielä kerran hyvästellä perheensä.

Sisar kertoo: ”Teitä oli kolme miestä Yläneeltä, jotka saitte muutaman tunnin loman, järjestitte bensiinin ja kuljettajan, joka vei teidät autollaan vielä kerran kotiin. Sinä palasit tuolta matkalta hyvin järkyttyneenä. Koko ajan pienet tyttösi olivat riippuneet vaatteissasi kiinni, ettet pääsisi enää jättämään heitä.

Ennen lähtöä hyvästelit hevosen, silitit lehmien selkää, taputtelit vasikkaa ja vilkutit kanoille jutellen: ”Koettakaa pärjätä, vaikka uusi navetto jäikin nytten kesken teon...”

Sitten hyvästelit vaimosi, syleilit jokaista pientä tyttöäsi ja kyyneleet valuivat poskiltasi, kun jouduit irrottamaan heidän kätensä vaatteistasi saadaksesi auton oven kiinni.

- "Tuntuu ihan siltä, etten mää kulje tätä tietä koskaan enää", sanoit, kun käännyitte pois kotitieltä.
- "uskoksi sää sodan syttyvän?" kysyi vuokraisäntäni (=kuljettaja).
- "Kyllä maailma on niin sekasin, ettei me tästä muuton selvitä, sanoit ja jatkoit:
- "Ei meillä, joitten elämä siälä päättyy, sitten enää hättää ole, mutta nämä jotka tänne jää on kovilla pitkään ..."

Viikolla lähditte kohti tuntematonta. Seuraavan kerran näin sinut sunnuntaina maaliskuun 14.päivänä 1940. Lepäsit kranaatin runtelemana Yläneen ruumishuoneella. Arkussa oli teksti: Ei saa avata.

Näiden 170 sankarivainajan lisäksi on muistokirja muistomerkki sankarihaudan vieressä Tuusulassa, jossa on 310 sodassa tai sen olosuhteissa kadonneen henkilön nimet. Tämän jälkeen haudattiin vielä yksi sodan vammoihin kuollut sankarivainaja 8.4.1945. Sen jälkeen todettiin, ettei enää ole tilaa enempää käytettävissä.

Kuitenkin - Ihantalan taisteluissa kuollut tuusulalainen sankarivainaja - etsintä työn tuloksena - sai pienessä valkoisessa arkussa syksyllä 2003 - 59 vuotta sodan päättymisen jälkeen viimeisen leposijansa vuosikymmeniä aikaisemmin haudattujen sankariveljien ja -sisaren vierelle.

Aatos Peltoniemi on kirjoittanut runon ajatellen, mitä lähes 60v myöhemmin kotimaan sankarihautaan kentältä tuotu vainaja ajattelee:

" EN TIENNYT...

*En tiennyt
poikasna leikkiessäin,
minne polkuni nuorna voi johtaa.
En tiennyt,
et veli mun viereltäin,
sankarkuoleman kohtaa.*

*Sit en tiennyt, Isäni en,
et kentälle jäisin kerran –
voi kun hetkeksi,
hetkeksi käsille äidin,
pääni laskea saisin –
ees hetken verran.*

*En tiennyt,
et löytävät minutkin –
vievät siunattuun maahan isäin.
En tiennyt,
et kunnian laukauksetkin kajahtais,
vielä mullekin kajahtais kerran.*

*En tiennyt,
et veljet mut kotiin tuo –
vaikka se viimeinen huokaukseksi olikin –
kun silmäni suljin viimeisen kerran,
alla rakkaan Karjalan kuun.*

*Siis kätesi risti, veljeni mun –
olen vapaana Taivaassa Herran –
voin äitinikin –
siell nähdä viel kerran...*

(Aatos Peltoniemi)

Näiden edellä mainittujen sankarivainajien lisäksi on Kellokosken hautausmaalle saanut leposijansa 4 sankarivainajaa eikä ole tarkkaa tietoa miten monta sankarivainajaa on lisäksi haudattu perhehautoihin.

Olkoonpa sankarivainajien leposija missä tahansa – niin me muistamme tänä iltana heitä kaikkia, sillä runoilija Rakel Liehu sanoo runokokoelmansa otsikossa: ”Ihmisen murhe on yhteinen!”

Tuusulan hautausmaalla Terijoen muistomerkissä on kaiverrettuna sanat: ”Sen suurempaa rakkautta ei ole kenelläkään kuin että hän antaa henkensä ystävänsä edestä.”

Rakkaat ystävät, meidän sukupolveamme, meidän lastemme ja lastenlastemme sukupolvia on rakastettu, tämä maa on meille rakkaudella lunastettu. Hoitakaamme maatamme sen tähden huolellisesti ja uskollisesti.

Kiitollisena heidän rakkaudestaan ja uhruksestaan meidän puolestamme, haluamme lähettää seppelpartion viemään seppeleen meidän kunnianosoituksenaan heidän elämälleen ja kuolemalleen.

Seppelpartio – olkaa hyvä ja lähtekää viemään kunnianosoituksemme Tuusulan sankarihaudalle.

Jaakko Harjuvaara